

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 8^{ΗΣ} ΙΟΥΝΙΟΥ 1946

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΖΗ

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΜΑΝΟΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

Συνελθοῦσα ἡ ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας εἰς ἑκτακτον συνεδρίαν ὑπεδέξατο ἐπισήμως τὸ νέον τακτικὸν αὐτῆς μέλος ἐν τῇ τάξει τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν κ. **Μανόλην Καλομοίρην**.

Εἰς τὴν συνεδρίαν παρέστησαν μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀνώτατοι κρατικοὶ ὑπάλληλοι, καθηγηταὶ τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν καὶ μουσικῶν ἰδρυμάτων καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῆς συνεδρίας ὁ **Πρόεδρος** ἐπιδίδων εἰς τὸν κ. Μ. Καλομοίρην τὰ διαπιστευτήρια γράμματα καὶ τὰ διάσημα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ χαιρετίζει αὐτὸν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀκαδημίας διὰ τῶν ἐξῆς:

Κύριε Ἀκαδημαϊκέ,

Εἶμαι ὑποχρεωμένος συμφώνως τῷ Ὁργανισμῷ ὡς Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας νὰ χαιρετίσω ὑμᾶς τὸν ἑγκριτον μουσικόν, εἰσερχόμενον εἰς τὸν ναὸν τοῦτον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, τὸν ὁποῖον ἐπιστέφει ὁ Μουσαγέτης, εὐφόρμιγξ καὶ κιθαρωδὸς Ἀπόλλων, ὁ θεὸς τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἁρμονίας διὰ συντόμου προσφωνήσεως φυσικῶ τῷ λόγῳ σχετικῆς πρὸς τὴν μουσικὴν. Ἀλλὰ καίτοι λάτρης τῆς ὥραίας ταύτης τέχνης καὶ καθ' ὅλον τὸν βίον μου παρηκολούθησα μετὰ ζήλου ἀναριθμήτους συναυλίας, μελοδράματα καὶ λοιπὰ μουσικὰ ἔργα καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ὑπὸ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ Ἀθηνῶν ἀντὶ πρωϊνῆς προσευχῆς ἢ ὥραίου Ave Maria μέχρι πρὸ ὀλίγου ἐκπεμπόμενα ἀναστεινάδια, ἐν τούτοις ὁμολογῶ πρὸς ὄνειδός μου, ὅτι διέμεινα καὶ εἶμαι ἄμοιρος ἀνωτέρας τινὸς μουσικῆς μορφώσεως. Δι' ὃ καὶ κατ' ἀνάγκην ἀνέτρεξα εἰς ἀρχαίας πηγάς, γνωρίμους εἰς ἐμὲ ἐκ τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς

ἐπιστήμης μου ἀσχολίας, ἵνα ἀντλήσω ἐλάχιστα τινα, ἰδίᾳ περὶ τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς, ἅτινα ἐθεώρησα ἀναγκαῖα εἰς τὴν ὑποχρέωσίν μου ταύτην καὶ μετριάσω οὕτω τὴν ἀμηχανίαν μου. Ἄς συγχωρήσητε καὶ σεῖς ὁ ὑπὸ δεξίωσιν καὶ οἱ παριστάμενοι ἐπιφανεῖς μουσικοὶ τὸ ἐγχείρημά μου τοῦτο καὶ ὅτι τόσῳ παραφώνως καὶ βεβήλως εἰσέρχομαι εἰς τὰ μελωδικὰ ἐδάφη σας. Ἐν τῇ συγκαταβάσει σας μόνον, παρακαλῶ νὰ λάβητε εὐμενῶς καὶ ἐπιεικῶς ὑπ' ὅψει, ὡς ἐλαφρυντικόν, τὴν πρὸς τὴν θείαν τέχνην σας μακρυνὴν συγγένειάν μου διὰ μέσον τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις δὲν ἦτο θεὸς μόνον τῆς μουσικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς λατρικῆς. Βεβαιωθῆτε δὲ ὅτι δὲν σκοπεύω νὰ ἐξακολουθῇσω τὴν παραφωνίαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐπιδιοθῶ εἰς περαιτέρω εὐρύτερας σπουδὰς, ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἐν προβεβηκυῖᾳ ἡλικίᾳ ἀπεφάσισε νὰ σπουδάσῃ τὴν μουσικὴν.

Ὡς γνωστόν, δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, πότε μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς λαλιᾶς ἤρχισε παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἡ πρώτη μελωδικωτέρα φωνή. Ἀναμφισβητήτως ἡ περιβάλλουσα φύσις μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἤχων, τὸ θρόϊσμα τῶν φύλλων ὑπὸ τῆς πνεύσεως αὐρας, ὁ ἔκλυσις ῥόθος τοῦ ρυακίου καὶ κατόπιν τὸ μελωδικὸν ᾄσμα τῶν πτηνῶν, παρέσχον τὰ πρῶτα διδάγματα πρὸς μίμησην διὰ τῆς φωνῆς ἢ τοῦ συρίγματος. Στελέχη σωληνώδη εἶτα φυτῶν ἢ κάλαμοι παρήγαγον τοὺς πρῶτους πνευστοὺς ἤχους, κροῦσις δὲ τῶν παλαμῶν καὶ δέρματα ζώων τανυσθέντα τοὺς πρῶτους κρουστοὺς, δι' ὧν ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος συνώδενσε τὰς ἐκφράσεις τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς του, τὰς πρῶτας πρὸς τὸ θεῖον παρακλήσεις πρὸς ἀποτροπὴν τῶν δεινῶν του καὶ τῆς ἐχθρικῆς μαγείας ἢ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἔρωτός του. Ὅτι τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχή, δεικνύει ἡ μουσικὴ τῶν ἀπολιτίστων λαῶν, οἵτινες δι' ἐπαναλήψεως μιᾶς κρυσταλλῆς, συλλαβῆς ἢ λέξεως, τῇ συμβολῇ πνευστῶν ἢ κρουστῶν ἀρχηγόνων ὀργάνων ἐκφράζουσι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς αὐτῶν. Εἶναι ἡ μουσικὴ τῶν μεγάλων τούτων δεξιοτεχνῶν, τὴν ὁποίαν ζηλώσας ὁ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος τοῦ 20^{ου} αἰῶνος εἰσέγαγεν ὡς ἀπαραίτητον νεωτερισμὸν εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καρτερούσας τοὺς μὲν ὀργιαστικοὺς ἤχους δι' ἁρμονικωτέρας σημερινῆς τέχνης, τὰ δὲ πρωτόγονα ὄργανα ἀνταλλάξας διὰ τῶν νεωτέρων τῆς τζαζ - μπάντ, τῆς καταθλιβούσης ὅχι ὀλίγον τὸ μουσικὸν συναίσθημα καὶ ἀπενθυνομένης ἀπλῶς πρὸς τὰς αἰσθήσεις, πρὸς παρόξυνσιν ποδῶν καὶ κροῦσιν ἐντονωτέραν πτερνῶν κατὰ τοὺς ἰδιορρυθμοὺς χοροὺς, τοὺς ὡς τὰ πολλὰ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχηγόνων πηγῶν παραλαμβάνομένους.

Εἰς τοὺς ἀρχαίους πεπολιτισμένους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ἡ ἀρχέγονος αὕτη μουσικὴ ταχέως προσέλαβε σημαντικὴν πρόοδον καὶ ἐξέλιξιν. Οἱ μελωδικοὶ φθόγγοι ἀνῆλθον πρὸς τοὺς οὐρανούς τῇ συνοδείᾳ μᾶλλον τελειοποιηθέντων ὀργάνων, ὕμνησαν τὸν θεὸν καὶ ἐπεζήτησαν τὴν ἐξευμένισιν αὐτοῦ. Ὁ βαβυλώνιος βασιλεὺς Να-

βουχοδονόσορ τὴν χρυσὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ του, ἣν ἔστησεν, εἶχε διατάξει νὰ προσκυνῶσι, καθ' ἣν ὥραν ὀρχήστρα ὀλόκληρος ἐκ σάλπιγγος, σύριγγος, κιθάρας καὶ σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου καὶ παντὸς εἶδους μουσικῶν ἐπαιάνιζε πρὸς τιμὴν της. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐπίσης ἀναφέρει ἤδη ἀπόγονον υἱοῦ τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ, τὸν Ἰουβάλ, πατέρα πάντων τῶν παιζόντων κιθάραν καὶ αὐλόν, πολλαχοῦ δὲ καὶ μουσικὰ ὄργανα, ὧν ἐποιοῦντο χρῆσιν οἱ Ἑβραῖοι, οὐ μόνον ἐν τῇ λατρείᾳ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ συμπόσια καὶ τὰς διασκεδάσεις των, τὰς ὁποίας δριμύτατα κατακρίνει ὅτε προφήτης Ἡσαΐας καὶ ὁ Ἀμώς. Ἐν Αἰγύπτῳ διετηρήθησαν μάλιστα μέχρις ἡμῶν καὶ μουσικὰ ὄργανα, ὡς ἐκ τῆς συνηθείας τῶν Αἰγυπτίων νὰ συνθάπτωσι μετὰ τῶν νεκρῶν καὶ σκεύη καὶ ὄργανα τῆς ἀρεσκείας των. Ἐν Ἰνδικῇ τέλος τὸ ᾄσμα ἀπετέλει σπουδαιότατον ἔργον ἐν τῇ θρησκείᾳ, νεώτεροι δὲ ἀναβιβάζουσι τοὺς ἀκολουθουμένους τρόπους αὐτοῦ εἰς 8 χιλιάδας. Οἱ εἰδικοί δέ, ἅς κρίνωσιν, ἄν οἱ σημερινοὶ φθόγγοι *do-re-mi-fa-sol-la* προσομοιάζουσιν ὄντως πρὸς Ἰνδικούς τινας, περιελθόντας εἰς Εὐρώπην διὰ τῶν Περσῶν καὶ Ἀράβων καὶ ἄν ὄντως ἡ ὑπὸ τοῦ *Guido d'Arezzo* τὸ πρῶτον κατὰ τὸν 11^{ον} αἰῶνα ὀνομασίᾳ τῆς μουσικῆς κλίμακος — *gama* — δέον νὰ τεθῇ εἰς σχέσιν πρὸς τὸ νεώτερον Ἰνδικὸν *gama* καὶ τὸ παλαιὸν σανσκριτικὸν *grama*.

Ἀλλ' ὥς ἐπὶ παντὸς ζητήματος τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ ἡ μουσικὴ ἔσχε τὴν τελείωσιν αὐτῆς διὰ τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πνεύματος. Ταύτης εὐρεταὶ φέρονται αὐτοὶ οἱ θεοί, εἰς οὓς ἀποδίδεται καὶ ἡ ἐφεύρεσις τῶν μουσικῶν ὀργάνων. Ὁ Ἑρμῆς κατασκευάζει πρῶτος τὴν λύραν, τανύσας 7 χορδὰς ὑπὲρ τὸ κοῖλον κελύφους χελώνης, ὁ δὲ Ἀπόλλων, ὅστις μόνον τὴν φωνὴν τῶν Μουσῶν εἶχεν ἀκούσει καὶ τὸν ἦχον τῆς σύριγγος, θέλεται ἐκ τοῦ νέου ὀργάνου.

Παρ' Ὀμήρῳ ὁ αἰοιδὸς κατέχει ἐπίσημον θέσιν καὶ ἄδει «κλέα ἀνδρῶν», ὡς τὰ πολλὰ δι' ἰδίου ἔπους καὶ ἰδίας συνθέσεως. Ὁ Φῆμιος καὶ ὁ Δημόδοκος ἄδουσι τῇ ὑποκρούσει κιθάρας ἢ λύρας, αὐτὸς δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς τέρεται διὰ τῆς λιγείας φόρμιγγος. Τέλος ὁ Ὀρφεύς, θρηνλούμενος ὡς υἱὸς τῆς Μούσης Καλλιόπης, καταθέλγει καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα δένδρα καὶ λίθους.

Ἡ δὲ μουσικὴ παρ' Ἑλλήσιν ἀπετέλει καὶ βάσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Αὕτη κατὰ Πλάτωνα εἶναι τῆς ψυχῆς παιδεύσις, αὕτη αὕτη ἡ φιλοσοφία, ὡς ἔλεγεν. Δι' αὐτῆς δ' ἐπεδιώκετο οὐχὶ ἀπλῶς ἡ ἀπόλαυσις, ἀλλὰ προπαντὸς ἡ διὰ τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς μελωδίας ἐξάγνισις τῆς ψυχῆς. Ἡ διδασκαλία ταύτης διήρκει ἐπὶ μακρόν, ἐν Ἀρκαδίᾳ δὲ μάλιστα μέχρι τοῦ 40^{ου} ἔτους τῆς ἡλικίας.

Τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ὡς καὶ αἱ τραγωδίαι, δὲν ἦσαν προωρισμένα εἰς ἀνάγνωσιν, ἀλλ' ἀπηγγέλλοντο τῇ συνοδείᾳ ὀργάνων. Τὴν δ' ἀπαγγελίαν τῶν χορικῶν ᾄσμάτων ἐπέβλεπον αὐτοὶ οἱ ποιηταὶ — συνθέται, ὅταν δὲ οὗτοι εὐρίσκοντο μακρὰν, ἀνέθετον

τὴν ἐκτέλεσιν εἰς ἕτερον καλλιτέχνην, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι μετὰ τοῦ κειμένου ἀπεστέλλετο καὶ ἡ διὰ συμβόλων παρασήμανσις ἡ κανονίζουσα τὴν μελωδίαν. Τμήματα δὲ τῶν ᾠσμάτων τούτων ἀρέσκοντα, ἐψάλλοντο κατόπιν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς συμβαίνει καὶ σήμερον.

Τὰ ὥδεῖα, οἱ στεφανῦται μουσικοὶ ἀγῶνες, τὰ ἀκροάματα, αἱ συναυλῖαι δηλαδὴ δεικνύουσι τὸ μέγα περὶ τῆς μουσικῆς ἐνδιαφέρον τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλ' εἰς ὕψιστον σημεῖον τελειότητος ἤχθη τὸ θεωρητικὸν μέρος τῆς μουσικῆς ἐν Ἑλλάδι. Ὑπὲρ τὰ 20 συγγράμματα σπουδαιοτάτων συγγραφέων ἀναφέρονται ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρου, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοξένου μέχρι τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, ἀσχολούμενα περὶ τὴν μουσικὴν, τὴν ρυθμικὴν καὶ τὴν ἁρμονίαν. Καὶ φυσικῶς τῷ λόγῳ δὲν θὰ ᾔσαν τὰ μόνα, ὡς συμβαίνει ἄλλωστε καὶ διὰ τὴν λοιπὴν ἐλληνικὴν γραμματείαν, ἐξ ἧς ἐλάχιστον μέρος εἶναι γνωστὸν εἰς ἡμᾶς. Δι' ὃ καὶ οἱ διασπθέντες πάπυροι καὶ μικρὰ τμήματα αὐτῶν μετὰ παρασημάνσεως, ἐν ὅλῳ 10 τὸν ἀριθμὸν, βεβαίως δὲν δύνανται νὰ δώσωσιν ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς ἐπιγενομένης προσόδου, οὐδ' ἐπ' αὐτῶν πρέπει νὰ στηρίζεται ἡ τελικὴ κρίσις περὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς.

Δύο λέξεις ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω εἰσερχόμενος εἰς ἕδαφος γνωστότερον εἰς ἐμέ. Ἡ μουσικὴ ἐν Ἑλλάδι θεωρουμένη ὡς μὴ ἐνεργοῦσα μόνον ἐπὶ τοῦ ἥθους ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, ἤρξατο ἐφαρμοζομένη καὶ ὡς ἱαματικὸν μέσον. Αὐτὴ ἡ αἰμοστασία παρ' Ὀμήρῳ ἐπιχειρεῖται δι' ἐμμελοῦς ἐπωδῆς. Ὁ ἰδρυτὴς τῆς ρυθμικῆς περιόδου μουσικὸς Ἀριστοξένος ἀναφέρει τὴν θεραπείαν μανιακῶν παροξυσμῶν γυναικῶν διὰ παιάνων, ὃ δὲ Θεόφραστος θεραπείαν ψυχικῶν νοσημάτων, ἀλγημάτων καὶ ἰσχυαλγίας. Καὶ τὴν σήμερον ἔτι φημίζεται ἡ μουσικὴ ὡς ὠφελοῦσα κατὰ τῶν νευρικῶν διεγέρσεων καὶ εὐνοϊκῶς ἐνεργοῦσα ἐπὶ τῆς κωφώσεως, καὶ διαφόρων ἄλλων νοσημάτων. Ἄν πραγματοποιήσητε, Κύριε συνάδελφε, τὴν πρόθεσίν σας νὰ πλουτίσητε τὴν Ἀκαδημίαν διὰ κλειδοκυμβάλου καὶ ἄλλων ὀργάνων διὰ τὰς ἐν αὐτῇ μουσικὰς ἀνακωνώσεις, θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ πειραματισθῶμεν οἱ παλαιότεροι ἐξ ἡμῶν καὶ περὶ τοῦ ὠφελίμου τῆς μεθόδου ταύτης.

Ἡ ἐλληνικὴ μουσικὴ, τῆς ὁποίας κατ' ἀνάγκην ἐλλείπει χρόνου μετέδωσα λίαν πενίχρὰν περιγραφὴν, μεταφυτευθεῖσα εἰς Ἰταλίαν, κατόπιν δὲ διὰ τῶν στρατιῶν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐξαπλωθεῖσα ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν μέχρις Ἰνδιῶν καὶ Αἰγύπτου, ἔλαβε καὶ αὕτη διεθνῇ χαρακτῆρα, ὅχι ὀλίγα βεβαίως προσλαβοῦσα στοιχεῖα ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐκείνων χωρῶν. Δυστυχῶς ἡ κατόπιν ἐπὶ μακρὰν διαρκέσασα δουλεία ἐπέφερε μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν ἐξαφάνισιν οὐκ ὀλίγων στοιχείων ταύτης πλὴν ἐκείνων ὅτινα παρέμειναν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν καὶ τὰ δημώδη ᾠσματα, περὶ ὧν θὰ πραγματευθῇτε σήμερον. Μόνον δὲ μετὰ τὴν ἀπό-

κτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας, ἀλλὰ πολὺν βραδέως, ἤρξατο ν' ἀναφαίνεται ἀνθησίς τις μουσική, ἐπιταθεῖσα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους διὰ τῆς ἰδρύσεως ᾠδείων, ἐμφανίσεως ἐγκρίτων μουσικῶν, συνεχιστῶν τοιούτων προδρομῶν, ὡς ὁ Μάντζαρος, ὁ Εὐνδας, ὁ Καρρέρ, ὁ Σαμάρας, ὁ Λαυράγκας, ἵνα τινὰς ἀναφέρω μόνον ἐκ τῶν ἐκλιπόντων, δι' ὧν πράγματι προήχθη παρ' ἡμῶν εἰς ἐξαίρετον βαθμὸν ἡ καλὴ τέχνη.

Εἰς τὴν προσπάθειαν καὶ πρόοδον ταύτην καὶ ὑμεῖς, Κύριε ἀκαδημαϊκέ, ἐλάβετε ἐνεργότατον μέρος, εἰσηγητὴς τῆς καλῆς τέχνης, ἣτις ἔφθασε σήμερον εἰς ἐποχὴν ὁρθῆς κατευθύνσεως πρὸς τελειότητα. Μετὰ τὰς σπουδὰς σας ἐν Βιέννῃ καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ᾠδείου ἐν Χαρκόβῳ τῆς Ρωσσίας, ἐπανήλθετε εἰς Ἀθήνας ὡς καθηγητὴς ἐν τῷ ᾠδαίῳ Ἀθηνῶν. Κατόπιν ἰδρύσατε τὸ Ἑλληνικὸν καὶ ἀκολούθως τὸ Ἐθνικὸν ᾠδεῖον, οὐδέποτε δ' ἐπαύσατε νὰ δημιουργήτε, νὰ πλουτίζετε τὴν ἑλληνικὴν μουσικὴν διὰ συλλήψεων τῆς φαντασίας καὶ τῆς ἁρμονικῆς τέχνης σας, περὶ ὧν ὁ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ὀρισθεὶς Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἄντ. Κεραμόπουλλος ἀκολούθως θέλει ἀσχοληθῇ εἰδικώτερον. Καθ' ἃ αἱ ἱστορίαι τῆς μουσικῆς γράφουσι: «τὸ πολύμορφον ἔργον σας στηρίζεται εἰς στερεὰς γνώσεις τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἀντιτιξέως», ὑμεῖς δὲ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖτε, ὅτι εἰργάσθητε αὐθορμήτως καὶ εἰλικρινῶς πάντοτε διὰ τὸ καλλιτεχνικὸν συμφέρον τοῦ ἔθνους.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πολυτίμων τούτων ἔργων σας, ὧν ἡ ἀξία καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρίσθη, ἐκλήθητε ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ὡς τακτικὸν μέλος καὶ μόνος ἀντιπρόσωπος τῆς μουσικῆς ἐν αὐτῇ, διότι ἀτυχῶς τὸ πρόσεδρον μέλος ἀπὸ μακροῦ ἀπουσιάζει ἐξ Ἑλλάδος.

Διὰ τῆς πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἐκθέσεώς σας, ἐγνωρίσατε ἤδη εὐτυχῶς τὸ πρόγραμμα σας καὶ τὰς σκέψεις σας πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν δημιουργικὴν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν, τὴν σχολικὴν, τὴν στρατιωτικὴν μουσικὴν καὶ τὸν οἶκον τοῦ μουσουργοῦ. Ἐπὶ τούτοις μεταξὺ τῶν πρώτων λαμβάνετε ὑπ' ὄψιν τὴν μελέτην καὶ συλλογὴν τῶν λαϊκῶν ᾠμάτων. Ἀκριβῶς δ' ἐν τούτῳ προσέρχεσθε ἐπικαίρως ἁρωγὸς εἰς ἔργον ἀνατεθὲν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1927, ὅτε ἡ ἀπὸ τοῦ 1914 διὰ νόμου ἰδρυθεῖσα ἔθνικὴ μουσικὴ συλλογὴ ὑπῆχθη εἰς αὐτήν. Ἐκ τῆς δραστηριότητός σας καὶ τοῦ κύρους σας ἀναμένομεν καὶ τὴν ἀναζωογόνησιν τοῦ μῆματος τούτου, τὸ ὅποῖον εἶναι ἐφωδιασμένον καὶ διὰ τελείου μηχανήματος φωνοληψίας.

Ἐν μόνον, ἂν μοι ἐπιτρέπετε, ἔχω νὰ προσθέσω εἰς τὴν ἐν γένει ἐκτεθεισάν προσπάθειάν σας: τὴν ἀνάγκην τῆς ἐρεῦνης τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ τοῦ ιδεώδους τοῦ πνευματικοῦ στοιχείου καὶ τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς, καίτοι, ὡς ἐκ τῆς μελέτης μου ταύτης ἐγνώρισα, πλεῖστα καὶ σοφώτατα ἔχουσι γραφῇ περὶ ταύτης ἐν τε τῇ ξένῃ καὶ παρ' ἡμῶν. Ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἀπομένουσιν οὐκ ὀλίγα ἔτι σημεῖα ἀμφισβητήσιμα, τὰ ὅποια μόνον Ἑλληνες μουσουργοὶ δύνανται νὰ μελετήσωσιν,

ἐρευνήσωσι καὶ διακριβώσωσι τελειότερον. Τὴν ἰδέαν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς, ἰδίως ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ μὴ θεωρήσωμεν ἐκλιποῦσαν, οὐδὲ ν' ἀρνηθῶμεν τὴν σημαντικὴν ἐπενέργειαν τῆς ἰδανικῆς δυνάμεως αὐτῆς. Ὁ μουσικολόγος *Beckker* ἐν τῷ ἀληθῶς ἐξαιρετῷ αἰνῶ αὐτοῦ περὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς, «ὀλόκληρος, λέγει, ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ δὲν εἶναι νοητὴ ἄνευ τῆς τεραστίας πνευματικῆς παρορμήσεως, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν αὐτῇ ἡ ἐλληνικὴ μουσικὴ. Πάντοτε δὲ ὁσάκις ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ ἐφάνη ἀπολέσασα τὰς δυνάμεις της, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν νέαν ζωὴν ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς καὶ ἐνέπνευσε νέους σκοποὺς ἰδεώδους τέχνης». Ἀρὰ γε ὑπῆρξεν ὁμόφωνος, ὥς ὑποτίθεται καὶ ὥς ἀκούομεν αὐτὴν καὶ νῦν ἔτι εἰς τὰ παιζόμενα ἀρχαῖα δράματα ἢ τὸνναντίον ὥς λίαν παλαιὰ στοιχεῖα ἀναφέρουσι τελειῶς ἁρμονικὴ ἐν φωναῖς βαρυτέραις καὶ ὀξυτέραις γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, μελῶν τοῦ χοροῦ¹;

Μὲ τὰς σκέψεις ταύτας, Κύριε ἀκαδημαϊκέ, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἰδανικὴ ἁρμονία τῆς ὥραίας τέχνης σας θὰ δυνηθῇ νὰ συμβάλῃ οὐ μόνον εἰς πρόοδον τῆς μουσικῆς αὐτῆς ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν τόσῳ ἀπαιτουμένην ἐξημέρωσιν ψυχῶν καὶ ἐξωραϊσμὸν τῆς ζωῆς, ἐπανάκτησιν δὲ τῆς τόσῳ ποθομένης ἀμοιβαίας ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ὥς κύριον ἀντικείμενον ἐλάβετε ἐν τῷ τελευταίῳ μουσικῷ ἔργῳ σας «ἡ Ἀνατολὴ» καὶ τόσῳ ἁρμονικῶς ψάλλετε

Ἀγάπη ἀνοίγεις μὲν
στοὺς θνητοὺς τοὺς οὐρανοὺς,
Σὺ τοὺς χαρίζεις τὴν ζωὴν, τὴν χαρὰν
Μὲν σύ.

ἀγαπητὲ συνάδελφε! ὥς εὖ παρέστης, ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Ἄντ. Κεραμόπουλλος προσφωνῶν τὸν νέον ἀκαδημαϊκὸν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἔργου του καὶ ἀναλύει αὐτὸ λέγων τὰ κάτωθι:

Κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημίας λαμβάνω τὴν τιμὴν μετὰ χαρᾶς νὰ Σὲ προσφωνήσω καὶ νὰ Σὲ χαιρετίσω, ἀγαπητὲ Συνάδελφε, Κύριε Καλομοίρη.

Σὲ ὑποδέχομαι εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἴδρυμα ὡς ὥριμον ἄνδρα καλλιτέχνην, ὥστε δὲν θὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὸ ἀπώτερον παρελθὸν τοῦ βίου Σου. Ὅτι ὅμως μετὰ τὰς ἐν Βιέννῃ σπουδὰς σου ἐκλήθης καὶ διετέλεσες ἐπὶ τετραετίαν καθηγητῆς μουσικῆς σχολῆς εἰς τὸ Χάρκοβον, σημαίνει, ὅτι πρωῒμως καὶ ἅμα τῇ καλλιτεχνικῇ σου ἐκκολάφει διεγνώσθη ἡ δύναμις σου περὶ τὴν μουσικὴν. Ἀνήσυχος φύσει καὶ ὑπὸ τοῦ θείου κάτοχος ἐγκαινιάζεις τὴν ταλαντευομένην καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν τῆς

¹ Ἀριστοτέλους, Περὶ κόσμου, κεφ. 6 (399a 15 - 17). Πρβλ. καὶ Ἀθήναιον ΙΔ', 623e ἐξ.

ξενιτευμένης νεότητός σου μέχρι τοῦ 1910, ὅτε, ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις ὡς καθηγητής, βαπτίζεσαι κατὰ τὸν πόθον σου εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς κυριαρχούσης ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς κληρονομίας. Ἐκτοτε παρακολουθοῦμεν τὸν ἀγῶνά σου νὰ ἀποφύγῃς ἢ νὰ μειώσῃς διὰ τῆς θανμαστῆς σου προσπαθείας τὴν ἐπὶ τῆς τέχνης σου ἐπίδρασιν τόσων γιγάντων δημορῶν, μὲ τὰ ἔργα τῶν ὁποίων ἐσπούδασες καὶ ἐμορφώθης. Καὶ βλέπομεν νὰ λαμβάνῃ ἡ τέχνη σου τὸ χροῶμά της ἐκ τῆς Ἑθνικῆς μουσικῆς περιουσίας, τῆς ὁποίας αἱ ρίζαι, ὡς οἶδεν εἰς πόσων αἰώνων ἀπόστασιν βυθίζονται. Δὲν ἔπραξες δὲ τοῦτο κατὰ μίμησιν καὶ παροδικῶς. Εἶσαι ὁ αἰχμάλωτος ἢ ὁ κατακτητὴς τῆς ἐθνικῆς ταύτης μουσικῆς περιουσίας. Διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σου ἐξυπνᾷ εἰς τὴν ψυχὴν μας ἡχους καὶ ρυθμούς ὅχι ξένους, ἀν καὶ ἀποδίδει συγχρόνως τὴν ἀτομικὴν σου τεχνοτροπίαν.

Καὶ τί ν' ἀπαριθμήσω ἐξ ὅσων ἔγραψες μέχρι σήμερον; Διὰ νὰ μὴ εἶναι μέτεροι οἱ λόγοι μου, ἀναφέρω τὸ τρίπτυχον δι' ὁρχήστραν, τὴν ρωμαϊκὴν σουίταν, τοὺς ἰάμβους καὶ ἀναπαίστους, τὸ συμφωνικὸν ποίημα κατὰ τὸν Ρέμπελον τοῦ Μπαστιᾶ, τὸν θάνατον τῆς ἀντρεωμένης, τὴν σειρὰν τραγουδιῶν, τοὺς βραδυνούς θρύλους, τοὺς πεντασυλλάβους τοῦ Παλαμᾶ, τὰ τετράστιχα τοῦ αὐτοῦ κλπ. μέχρις οὗτου ἔφθασες εἰς τὰ ὀνομαζόμενα μεγάλης πνοῆς ἔργα, τὰ μουσικοδράματα: τὸν Πρωτομάστορα, τὸ δαχτυλίδι τῆς Μάννας, τὴ συμφωνία τῆς λεβεντιάς, τὴ συμφωνία τῶν ἀνίδεων καὶ τῶν καλῶν ἀνθρώπων, τὸν Πραγματευτὴ κλπ. μέχρι τοῦ τελευταίου μουσικοδράματος ἢ Ἀνατολή.

Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ σημερινοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ Σὲ συνδέουν μὲ τὸ παρελθόν, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται καὶ πέρα τοῦ Ὀμήρου. Εἶσαι καὶ Σὺ εἰς κρίκος συνδέων ἡμᾶς πρὸς τοὺς προγόνους μέχρι τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες ἦσαν ἡμίθεοι καὶ συνεχέοντο μὲ τοὺς θεούς, πλησίον τῶν ὁποίων ἔζων· καὶ ἔλεγον περὶ τῶν αἰοιδῶν: «ἢ σέ γε Μοῦσ' ἐδίδαξε Διὸς παῖς ἢ σέ γ' Ἀπόλλων· λίην γὰρ κατὰ κόσμον Ἀχαιῶν οἶτον αἰεῖδεις», ὡς εἰ ἐλέγομεν σήμερον «ἢ ἡ κόρη τοῦ Διὸς ἢ Μοῦσα, ἢ ὁ Ἀπόλλων σὲ ἐμπνέουν· διότι πολὺν ὥραϊα τραγουδεῖς τὰ ἐλληνικὰ αἰσθήματα».

Παρακολουθεῖς τὰς ἐθνικὰς περιπετείας, παρασύρεσαι εἰς τὴν δίνην των καὶ παθανόμενος ἀποδίδεις τοὺς αἰσθηματικούς Σου παλμούς εἰς συνθέσεις ἀναλόγους. Ἔργα, ὡς ἡ συμφωνία τῆς λεβεντιάς, ἐνθυμίζουν εἰς τὸν ἀρχαιολόγον τὰ αἰετώματα τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ναῶν, ὅπου οἱ ἐξ ὁλοκλήρου Ἕλληνες καλλιτέχνη ἀπειτύωσαν τὰς ἐθνικὰς ἡμῶν παλαιὰς τύχας καὶ δόξας.

Ἐγώ, ὅστις τόσον πολὺν ἠσθάνθην νὰ μὲ ᾤθῃ ἡ ψυχὴ μου νὰ Σὲ τιμῶ, ἐπειδὴ ἀγαπῶ τὴν τέχνην, τρέφω βαθεῖαν ἐκτίμησιν καὶ πρὸς τοὺς συναδέλφους καὶ συναγωνιστάς σου. Ἐνῶ δὲ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἔχει δικαίαν γνώμην περὶ τοῦ ἰδικοῦ του

ἀξιολόγου ἔργου, δὲν ἤκουσα κανένα νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ τὴν ἀξίαν σου, καθὼς δὲν ἤκουσα παρὰ Σοῦ ποτὲ οὐδὲ λέξιν ἀσυμπαθῇ περὶ οἰουδὴποτε συναδέλφου σου. Τόσον ἐξευγενίζει ἡ μουσική, ὥστε «μανθάνειν καὶ συνεθίζεσθαι μὴθὲν οὕτως ὥς τὸ κρίνειν ὀρθῶς καὶ τὸ χαίρειν τοῖς ἐπικρίουσιν ἦθεσι καὶ ταῖς καλαῖς πράξεσι».

Ὅτε σὰς ἀπενεμήθη τιμητικὴ σύνταξις ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἡ δικαιολογητικὴ ἔκθεσις ἔλεγε :

«Ὁ Καλομοίρης εἶναι ὁ πρωτεργάτης καὶ θεμελιωτὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Σχολῆς. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργικῆς του δράσεως ἔγραψε καὶ μουσικὴν διὰ θεατρικὰ ἔργα, ὅπως διὰ τὴν «Στέλλαν Βιολάντη» καὶ τὸ «Ψυχοσάββατο» τοῦ Ξενοπούλου, τὴν «Ἀλωσιν τῆς Πάργας» τοῦ Περεισιᾶδη καὶ ἀργότερα διὰ τὸν «Ἀγαπητικὸν τῆς Βοσκοπούλας» κατὰ τὴν παράστασίν του ὑπὸ τοῦ κοινῶ θιάσου Κοτοπούλη—Κυβέλης.

Ἡ δημιουργικὴ του ἱκανότης ἤνοιξε νέους δρόμους εἰς τὴν νεοελληνικὴν μουσικὴν γενικῶς καὶ ἰδιαίτερώς τὴν θεατρικὴν. Ἐζήτησε τὴν ἔμπνευσίν του εἰς τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι καὶ τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν. Μὲ ὁδηγὸν τὸ σολωμικὸν «Κλεῖσε μέσα στήν ψυχὴ σου τὴν Ἑλλάδα...» ἐπρόσεξε τὴν ἀπροσμέτρητον ἀξίαν τῶν πηγαιῶν καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ λαοῦ : τῶν θρύλων τῆς ποιήσεως, τῶν χορῶν, τῶν ρυθμῶν καὶ τῶν τραγουδιῶν, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ πατέρες μας ἐγλύκαναν καὶ ἐνανούριζαν τὸ βάρος τῆς σκυθρωπῆς καθημερινῆς πραγματικότητος καὶ ἐζήτησαν ψυχικὴν ἀνακούφισιν πρὸς τὸν δρόμον τοῦ ὀνείρου καὶ τῆς ἐλπίδος, πὺν τόσον βοηθεῖ τὴν ζωογόνησιν τοῦ αἰσθήματος τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιών. Ἡ μουσικὴ του ζητεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὴν Ἑλλάδα τοῦ θαυματουργοῦ λαοῦ (τῶν «ἀνίδεων καὶ τῶν καλῶν ἀνθρώπων» καὶ τῆς «λεβεντιάς»), τὰ ἔργα τοῦ ὁποίου ἐξέπληξαν πολλοὺς μορφωμένους, ὅσοι, εἴτε διότι ἀνεπτύχθησαν μὲ ἀμέσους ἐπιδράσεις ξένων πολιτισμῶν, εἴτε δι' ἄλλους λόγους ἠγγρόουν τὸν ψυχικὸν πλοῦτον καὶ τὰς δυνατότητας τοῦ λαοῦ μας. Ἐπῆρε καὶ ἔδωκεν ἀμοιβαίως πρὸς τὸν λαὸν τέχνην εἰς κλίμακας, ρυθμοὺς καὶ θέματα, ἑλληνικὴν, γεμάτην ἀπὸ τὴν ποιητικὴν πνοὴν τοῦ δημοτικοῦ θρύλου καὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς παραδόσεως, ἡ ὁποία ἐξ ἄλλου συνυφασμένη μὲ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ βαθύτατα ριζωμένα εἰς τὴν λαϊκὴν ψυχὴν, εἶναι ὁ μόνος ἀσφαλὴς δρόμος διὰ νὰ πλησιάσῃ καὶ συγκινήσῃ τὴν ψυχὴν ταύτην.

Τὸ πρῶτον μουσικὸν δρᾶμα του «Ὁ Πρωτομάστορας» μὲ θέμα δημοτικὸν θρύλον συμβολικὸν τῶν ὀδυνηρῶν θυσιῶν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἑνὸς ἔργου, ἐγκαινίασεν, ἀνεξαρκῆτως τεχνικῶν ἐπιρροῶν, τὴν ἀφετηρίαν πρὸς τὴν δημιουργίαν μουσικοῦ θεάτρου γνησίως ἑλληνικοῦ. Ἡ καλὴ ὑποδοχὴ τοῦ ἔργου (1916) ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ στραφῇ ἡ νέα γενεὰ τῶν μουσικῶν πρὸς τὴν νέαν κατεύθυνσιν. Καὶ ἄλλο θεατρικὸν του ἔργον, πὺν πλέκεται περὶ τὸ θέμα ἑνὸς ἐμπνευσμένου λαϊ-

κοῦ δημιουργοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν φυσικὴν ὁρμὴν τῆς ἀθωότητος, ποὺ χαρακτηρίζει τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους, ἀνατείνεται πρὸς τὰς κορυφὰς τοῦ ἰδανικοῦ του, χωρὶς νὰ ὑπολογίῃ ἐμπόδια καὶ κινδύνους. «Τὸ Δακτυλίδι τῆς Μάντας», κινεῖται εἰς μίαν θερμὴν λυρικὴν ἀτμόσφαιραν, εἰλημμένην ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν ζωὴν μὲ τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις, τοὺς θρύλους καὶ τὰ παραμύθια, τοὺς χορευτικοὺς ρυθμούς, τὸ τραγοῦδι καὶ τὴν βυζαντινὴν ὑμνωδίαν της.

Ἰδρυσε καὶ διηύθυνε τὸν «Μελοδραματικὸν Ὅμιλον», διὰ τοῦ ὁποῖου ἔδωσε σειρὰς παραστάσεων εἰς τὰς μεγαλύντερας ἐλληνικὰς πόλεις καὶ τὴν ἀλλοδαπήν. Ἀπὸ τὸν «Μελοδραματικὸν Ὅμιλον» καὶ τὸ «Ἐθνικὸν Ὁδεῖον», τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἰδρυσε καὶ διευθύνει, ἐξεπήδησαν καλλιτέχναι τιμῶντες τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα εἰς τὸ ἐξωτερικὸν (Νικολαΐδης, Μοσχονᾶς), ὅπως καὶ τὸ πλεῖστον τῶν καλλιτεχνικῶν στοιχείων τῆς «Λυρικῆς Σκηῆς» τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Τὸ ἔργον του, μεγάλης ἐθνικῆς σημασίας, ἐπέρασε τὰ ἐλληνικὰ σύνορα καὶ ἐκρίθη εὐμενέστατα εἰς μεγάλα κέντρα τοῦ ἐξωτερικοῦ μὲ ἐξειλιγμένην μουσικὴν παράδοσιν καὶ εὐρεῖαν καλλιτεχνικὴν καλλιέργειαν».

Ὅστε ἡ ἀναγνώρισις τῆς τέχνης σου ἔγινεν ἤδη καὶ διεθνῶς, ἀφοῦ τὰ ἔργα σου ἠκούσθησαν καὶ ἐπηνέθησαν ἤδη καὶ ἔξω τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ὀλλανδίᾳ, Γαλίᾳ, Βελγίῳ, Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ρωσίᾳ, Πολωνίᾳ, Ἀμερικῇ, ἔνθα ἐχειροκροτήθη ἡ τέχνη καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐν τῷ προσώπῳ σου.

Ἀγαπητέ μου συνάδελφε, καὶ ἂν θέλω, δὲν δύναμαι νὰ ἀναλύσω τεχνολογικῶς τὸ ἔργον σου. Εἶμαι ὅμως ἀληθῶς ὑπερήφανος, διότι σὲ ἠσθάνθην. Εἶπα· «ἀπὸ τὸν ἄνδρα τοῦτον καὶ θὰ μείνῃ. Δὲν εἶναι βεβαίως τὸ μόνον ἄνθος τοῦ μουσικοῦ ἐλληνικοῦ ἀγροῦ, ἀλλὰ, ἰδέτε, ὑψώνει τὴν χάριν του καὶ πᾶς ὑπὲρ τᾶλλα, πρὸς τὰ ὁποῖα κλίνει μετὰ προφανοῦς στοργῆς. Ἡ ἱστορία θὰ ὁμιλήσῃ περὶ αὐτοῦ ἐκτενέστερον· αἱ μέλλουσαι γενεαὶ θὰ ἐνθυμοῦνται ἐν τιμῇ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἔργον του».

Ἐμέτρησα τὰ ἔργα σου μικρὰ καὶ μεγάλα, νεανικὰ καὶ ἀνδρικά, συνέκρινα τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν παραγωγικότητά σου, ἐπιστοποίησα τὸν ἀκάματον πόνον σου καὶ τὴν θεόπνευστον κατοκωχήν σου, καὶ τὴν ἀκόρεστον συνθετικὴν μαρίαν σου.

Σὲ ἤκουσα πολλάκις καί, ἐπειδὴ «ὅτι μάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς, ὃ τε ρυθμὸς καὶ ἡ ἁρμονία», ὡς λέγει ὁ Πλάτων, σὲ ἠσθάνθην, χωρὶς νὰ σε γνωρίσω προσωπικῶς. Σὲ ἠσθάνθην βαθύτατα ἀλλ' ὅμως, τὸ εἶπον ἤδη, δὲν ἔχω εἰδικὴν παιδείαν, ἵνα ἀναλύσω τὴν τέχνην σου καὶ νὰ δείξω, διατί σε ἐτίμων καὶ σε ἐθαύμαζα καὶ ἤθελα νὰ σε ἔχω συνάδελφόν μου ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἐπάλαιον πρὸς τοῦτο νὰ πείσω τοὺς συναδέλφους μου, τοὺς βαδίζοντας μᾶλλον μεμετρημένον καὶ ἴσως ἀκαδημαϊκώτερον βᾶδισμα. Φαίνεται, ὅτι τὸ βαθὺ αἶσθημά μου ἐκίνησε τὴν ἱστορικὴν προδιάθεσιν καὶ ἡ κρίσις μου ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ αἶσθημά μου ὡς ἱστο-

ρικός ἀφορισμός: «ἀπὸ τὸν ἄνδρα τοῦτον καὶ θὰ μείνῃ». Ὅταν ἡ ἱστορία εἰς τὸ μέλλον θὰ ἐρωτᾷ, ποία ἦτο ἡ μουσικὴ κατάστασις καὶ πρόοδος κατὰ τὸν αἰῶνά μας ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἀπάντησις θὰ περιέχῃ πολὺν Καλομοῖρην.

Καὶ ἦλθεν ἡ ἐκλογὴ σου καὶ εἰσῆλθες εἰς τὸ μέγαρον τοῦτο, καὶ σὲ εἶδα νὰ δρᾷς ἐντὸς αὐτοῦ, ὡς ἐὰν ἦσο ἡρμουςμένος παλαιὸς κάτοικός του, καὶ ὠδήγησες τὴν σκέψιν τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὰ μουσικὰ ζητήματα· ἔγινες τὸ στερεὸν καὶ ἀνελλιπὲς καὶ πρόθυμον στηρίγμα τῆς καὶ ὑπέβαλες εἰς τὰ εὐήκοα ὠτὰ τῆς σοφᾶς γνώμας καὶ προτάσεις καὶ ἤκουσεν ὁ κόσμος, πῶς ἀντιμετωπίζει ἡ Ἀκαδημία τὰ μουσικὰ ζητήματα, καὶ ἔδωκες καλὰς ἐλπίδας καὶ διὰ τὸ μέλλον... ὥστε, ἅς μοι συγχωρηθῇ νὰ τὸ ἐπαναλάβω, ὑπερηφανεύθην, διότι ὁρθῶς εἶχα αἰσθανθῇ καὶ καλῶς εἶχα σκεφθῇ.

Παρὰ σοῦ ἀναμένομεν νὰ κατευθύνῃς καὶ τὴν Ἑθνικὴν Μουσικὴν Συλλογὴν, ἵδρυμα τοῦ ἀειμνήστου Ν. Πολίτου, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνεπιστεύθη τὸ κράτος, καὶ νὰ χρησιμοποιοῦσης προσφόρως τὸ φωνοληπτικὸν μηχανήμα, τὸ ἀγορασθὲν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἐπὶ τῆς προεδρίας μου.

Ἀνὴρ, ὡς ὁ Καλομοῖρης, ἀγαπητὸς τῶν Μουσῶν καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐμπνεόμενος, δύναται, χρησιμοποιοῦν καὶ τῆς Ἀκαδημίας τὸ κῦρος, νὰ ὠφελήσῃ τὴν πατρίδα ἡμῶν καὶ πρακτικώτερον. Δὲν πρέπει νὰ ζηλοτυπῶμεν τὰ ἄλλα ἔθνη, μάλιστα δὲ τὰ νεοπαγῇ καὶ νεοφανῇ, διότι ἔχουν μελόδραμα προηγμένον ἢ ὁργάνωσιν σύρονσαν τὸν λαόν των πρὸς τὴν πρόοδον, ὥστε νὰ παρακολουθῇ τὰ προβαδίζοντα ἐν τῇ μουσικῇ ἔθνη. Ὁ βίος πλείστον ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος, εἶναι σκληρὸς καὶ ὀλιγοχαρής· αἱ μακρὰι περιπέτειαι τοῦ λαοῦ ἀφῆκαν εἰς τὴν ψυχὴν του καταστάλαγμα πικρίας καὶ μελαγχολίας, ὥστε ἡ μουσικὴ του ἀρέσκεια πολλαχοῦ εἶναι ἀκατάσκευος καὶ τραχεῖα καὶ θρηνηώδης. Πρέπει νὰ τὸν ἀννψώσωμεν εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον καλλιτεχνικῆς αἰσθήσεως καὶ ἀπολαύσεως, ἂν δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν κάμωμεν ἄλλως εὐτυχέστερον ἐν τῇ ζωῇ.

Πρέπει νὰ τὸν ὀδηγήσωμεν ἐγγύτερον πρὸς τὴν σύγχρονον πρόοδον, ἂν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἀληθεῖς ἡγέται του.

Ἡ σοφία σου, ἀγαπητὲ συνάδελφε, θὰ εὔρῃ πολλοὺς τρόπους, ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦτο. Εἰς ἐμέ, ἅς ἐπιτραπῇ νὰ εἶπω δύο τινά: α) ὅτι ἡ ἔθνικὴ ἡμῶν ὑπερηφάνεια, τὸ μακρὸν καὶ ἔνδοξον παρελθόν μας καὶ τὸ εὐρὺ καὶ μέγα μέλλον, ὅπερ φιλοδοξοῦμεν, ἐπιβάλλουν νὰ ἔχωμεν πλὴν δραματικῶν θεάτρων καὶ συγχρονισμένα μελοδραματικά, δύο τοῦλάχιστον, ἐν ἑν Ἀθήναις καὶ ἑτερον ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς ἀνωτέραν μουσικὴν τοῦ λαοῦ ἀγωγὴν.

Ἄν ρίψῃτε τὸ βλέμμα σας περὶ τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἴδῃτε, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐπείγει· διότι συγκρινόμεθα πρὸς ἄλλους... Κατὰ τὴν πρόσφατον τυραννικὴν κατοχὴν τῆς

χώρας ἡμῶν μικροῦ δεῖν νὰ σιγματισθῇ τὸ ἔθνος ἡμῶν διὰ τῆς προσκλήσεως ἢ ἐπιδρομῆς ξένου μελοδράματος εἰς Θεσσαλονίκην ἐκ γειτονικῆς ἐχθρικῆς χώρας.

β) Τὰ εὐρέα στρώματα τοῦ λαοῦ εἰς πάσας τὰς πόλεις μικρὰς καὶ μεγάλας, θὰ ἐμορφοῦντο μουσικῶς καὶ θὰ ἀπέλανον τὰ μουσικὰ καλλιτεχνήματα, ἃν εἶχον μουσικὰς ὀρχήστρας καὶ χορωδίας. Τὸ πρῶτον εἶναι δαπανηρόν, ἀλλὰ εἰσῆχθη ἤδη πρὸ τῶν μεγάλων πολέμων εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καὶ ἠγαπήθη καὶ ἠνυπόθη. Βεβαίως δὲ θὰ ἐπεκταθῇ, κοπάζοντος σὺν τῷ χρόνῳ τοῦ πολεμικοῦ σάλου. Τὸ δεύτερον εἶναι σχεδὸν ἀδάπανον, μάλιστα δὲ εἰς τὰς πόλεις τὰς συντηρούσας ὀρχήστραν· ἐπειδὴ ὁ ὀρχηστροδιδάσκαλος δύναται, νομίζω, νὰ διευθύνῃ καὶ τὴν χορωδίαν ἢ τὰς χορωδίας τῆς πόλεως. Ἡ ὁργάνωσις τῶν χορωδιῶν τούτων θὰ εἶναι παράλληλος πρὸς τὰ ἐκασταχοῦ ἀθλητικὰ σωματεῖα, θὰ ἀποβλέπῃ εἰς ψυχικὴν ἀγωγὴν, ὡς ἐκεῖνα εἰς σωματικὴν, θὰ στολίζῃ τὴν ζωὴν τῶν πόλεων δι' ἀνωτέρων ἀπολαύσεων καὶ θὰ προάγῃ τὸν πολιτισμὸν μας.

Ἄλλὰ πρὸς ποῖον δίδω τοιαύτας συμβολάς;

Ἀγαπητὲ συνάδελφε, τιμῶ μέγας ὅχι μόνον τὴν μουσικὴν σου σοφίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν δραστηριότητά τοῦ χαρακτῆρός σου καὶ τὸν πατριωτισμὸν σου. Εἰς τὰς ἀρετὰς ταύτας ἐμπιστεύομαι τοὺς ἀνωτέρω πατριωτικοὺς πόθους καὶ ὅλας τὰς συγγενεῖς ἀνάγκας τῆς Πατρίδος μας. Καλῶς ἤλθες.

Μετὰ τὸν κ. Ἀντ. Κεραμόπουλλον ὁ κ. **Μ. Καλομοίρης** ἀνελθὼν εἰς τὸ βῆμα ὁμίλησεν ἔχων ὡς θέμα: Ὁ ἄγνωστος μουσουργὸς τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ καὶ οἱ πρόδρομοι τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς.

Ἡ ἀποψινὴ βραδυνὰ εἶναι γιὰ μένα μὴ ἀπὸ τίς πρὸ εὐτυχισμένες, τίς πρὸ συγκλονιστικῆς καὶ ἀσφαλῶς τίς ἐπισημότερες τοῦ καλλιτεχνικοῦ μου βίου.

Τὰ καλά σας λόγια, Σεβαστέ μου Κύριε Πρόεδρε, καὶ τὰ δικά σας, ἀγαπητέ μου καὶ πολύτιμε Κύριε συνάδελφε Κεραμόπουλλε, μὲ συγκινοῦν βαθύτατα, ὅχι μόνον γιὰ τὴν συγκαταβατικὴν ἀναγνώριση τοῦ κάποιου μικροῦ μουσικοῦ μου ἔργου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν προέρχοντα ἀπὸ δυὸ κορυφῆς τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ μας κόσμου, πρὸς αὐθόρμητα καὶ χωρὶς κανένα ἰδιαίτερο δεσμὸ μαζὶ μου εἶχανε τὴν καλωσύνη νὰ προσέξουνε τὴν προσπάθειά μου καὶ νὰ τῆς χαρίσουνε τὴν πολύτιμή τους βοήθεια, νὰ μὲ συντρέξουνε, νὰ μοῦ φωτίσουνε τὸ δρόμο. Ἀπὸ ὅλη μου τὴν καρδιά, Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ Σᾶς ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνη μου, καθὼς καὶ σ' ὅλη τὴν τιμημένη ὁμήγυρη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, πρὸς μοῦ ἔκανε τὴ μεγάλη τιμὴ νὰ μὲ συγκαταλέξῃ μεταξὺ τῶν μελῶν της.

Πρέπει ὁμως νὰ ὁμολογήσω πῶς, ἢ τόσο τιμητικὴ γιὰ μένα ψῆφος τῆς Ἀκα-